

УДК 658.1:331.101.6

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ У АСПЕКТІ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**Ткаченко Л. С.**, аспірант, Харківський національний економічний університет, м. Харків

Ткаченко Л. С. Продуктивність праці у аспекті формування концепції управління підприємством. Проаналізовано значущість продуктивності праці при формуванні концепції управління підприємством в історико-хронологічній послідовності.

Ткаченко Л. С. Производительность труда в аспекте формирования концепции управления предприятием. Проанализированы место и роль производительности труда при формировании концепции управления предприятием в историко-хронологической последовательности.

Tkachenko L. Labour Productivity in terms of the Management Concept Formation. The article analyzes the place and role of labour in shaping the enterprise management in historical and chronological order.

Постановка проблеми. Розвиток національної економіки залежить від продуктивності праці як визначального фактору забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його подальшого розвитку. Зростання продуктивності праці є одним з основних джерел ефективного соціально-економічного розвитку країни, галузі, регіону та підприємства в умовах жорсткої конкуренції ринкового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що вивченням і дослідженням продуктивності праці присвячують свої наукові праці українські та зарубіжні вчені, а саме: А. Бабицький, Д. Богиня, П. Карась, Н. Кирич, А. Пасека, Ф. Тейлор, Г. Емерсон, Е. Демінг та інші. Однак, на сьогодні деякі аспекти щодо виявлення резервів підвищення продуктивності праці потребують доробки, уточнення з урахуванням прискореного процесу змін ринкового середовища. Одним із таких питань є визначення місця і ролі продуктивності праці у системі управління підприємством.

Мета дослідження – це дослідження й аналіз продуктивності праці як фактору успішного функціонування та розвитку підприємства у ринковому середовищі.

Викладення матеріалу дослідження. Продуктивність праці (ПП) є рухливим і динамічним показником результативності праці та ефективності виробництва, який має визначальне значення для стабільного функціонування та розвитку підприємства. Систематичне зростання продуктивності праці є пріоритетним для підвищення ефективності діяльності підприємства, галузі, народного господарства і як результат – матеріальний добробут усього населення.

В сучасній економічній науці відбувається переосмислення ролі та місця продуктивності праці у зв'язку з глобальними змінами в структурі економіки країн світу, їх переходом у постіндустріальну епоху, в якій визначальна роль належить інформаційним ресурсам. У сучасному розумінні управління продуктивністю праці на підприємстві має бути процесом забезпечення максимальної адаптованості суб'єкту господарювання до мінливого зовнішнього середовища [5]. Досягнення мети підприємства забезпечується шляхом прийняття та реалізації управлінських рішень, які повинні ґрунтуватися на відповідних принципах управління. У найбільш загальному вигляді принципи управління можна визначити як початкові по відношенню до процесу управління (норми, правила, закономірності тощо), що впливають із сутності й рівня розвитку виробництва, продуктивних сил і суспільства. Це потребує дотримання принципів, що забезпечить досягнення поставлених цілей і вирішення намічених завдань [13]. Процес розробки, прийняття та реалізації управлінського рішення вміщує відповідні етапи, які спираються на певні принципи управління та визначають лінію поведінки менеджерів усіх рівнів. Для підприємства, як відкритої соціально-економічної системи притаманні відповідна структура згідно ієрархії та організація управління, яка повинна будуватися на принципах менеджменту [3,4,10], що відображають основні вхідні положення, провідні ідеї, норми, правила тощо, якими слід керуватися на усіх рівнях управління. Таким чином, це ті визначальні положення, які притаманні складовим системи управління на всіх етапах їх формування, функціонування та розвитку [3,6] і дотримання яких гарантує ефективне управління діяльністю підприємств в умовах ринкового середовища [10].

Форма організації управління підприємством на протязі XIX — XX століть змінювалась згідно становлення й розвитку економіки. До середини минулого століття переважала раціоналістична концепція управління (РКУ), основоположником якої вважається американський інженер і дослідник Ф. Тейлор [7], яка має і мала своїх послідовників. На основі проведених досліджень (табл.) були виокремлені фактори забезпечення та переваги щодо виникнення й розвитку раціональної концепції управління в історико-хронологічному аспекті.

На нашу думку, основний недолік РКУ [Ф. Тейлора і А. Файола] пов'язаний із розглядом підприємства як закритої системи. Підприємство – це відкрита соціально-економічна система, яка функціонує і розвивається у просторі й часі, на що суттєво впливає макро-, мезо- та мікрорівень через сукупність факторів зовнішнього та внутрішнього характеру. Елементи зовнішнього середовища (державний та регіональний рівні)

взаємодіють з підприємством, створюють загальні умови його діяльності та постачають усі види ресурсів [2, с. 19]. Залежність підприємства від зовнішнього середовища постійно зростає і це приводить до формування певних рис (властивостей), за допомогою яких підприємство має змогу адекватно та вчасно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури [13].

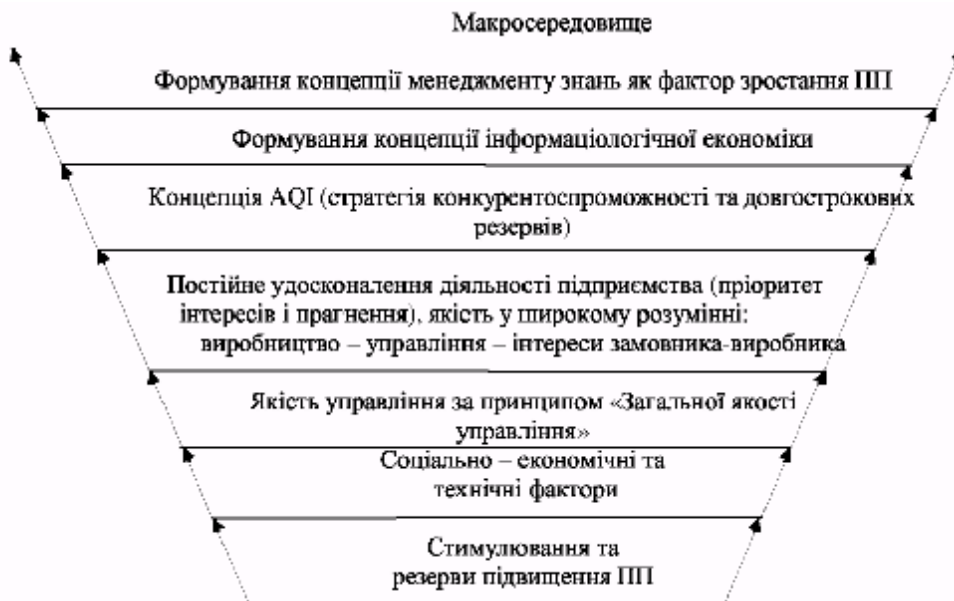
Таблиця 1

Формування РКУ підприємством та етапи її розвитку [зроблено автором на основі 1, 7, 8, 9, 11, 12]

Напрямок [джерело]	Фактори забезпечення	Перевага
Успіх фірми [7,8]	1. РОВ	Обмеженість проведення заходів щодо РОВ
	2. Зниження витрат за рахунок виявлених ВВР	Стимулювання зростання ПП за рахунок виявлених резервів
	3. Ефективність використання ВР	Капітал (внутрішні ресурси, техніка, технологія). Труд (Внутрішні кадри)
	4. Адміністративна відповідальність [8]	Формування головних функцій керівництва (прогнозування, планування, організація, координація і контроль)
Економія витрат [9, 11]	1. Перехід до ЕМУ	Стимулювання та виявлення резервів ПП
	2. Ефективність використання ТР	Нормування, стандартизація, контроль, зростання ПП за винагороду
	3. Умови праці на першому місці (пріоритетність)	Елементи НТП, висока заробітна плата, комфортне виробниче середовище
	4. Технічний фактор [9]	Інструмент ефективного виробництва – конвеєр
«Загальна якість управління» [1, 12]	1. Поліпшення якості діяльності підприємства	Стимулювання самовдосконалення та освіти робітника
	2. Концепція АQI [12]	Зосередження на стратегії, довгострокових результатах та конкурентоспроможності підприємства

Примітка: РОВ – раціональна організація виробництва; ВВР – внутрішньовиробничі резерви; ВР – виробничі ресурси; ЕМУ – економічні методи управління; ТР – трудові ресурси; АQI (Annual Quality Improvement) – концепція щорічного поліпшення якості діяльності.

Головними рисами підприємства, як відкритої системи на сьогодні є адаптованість та гнучкість до динамічних змін економіки, які формуються в умовах конкурентного середовища. На основі результатів дослідження [1-15] та власного бачення на рис. наведено послідовність, взаємодоповнення та забезпечення поступового розвитку раціональної концепції управління в залежності від вимог часу до продуктивності праці.

*розблено автором

Рис.1. Послідовність формування концепцій управління підприємством

Теорії управління поступово і динамічно розвиваються згідно з вимогами сучасності. Американський соціолог ХХ століття Д. Белл сформував головні положення концепції постіндустріального (інформаційного) суспільства [3, 14] та визначив, що інформація і знання є його основою. На сьогодні в умовах постіндустріального суспільства формується потреба у створенні нового погляду щодо управління підприємством. Впровадження на підприємстві концепції менеджменту знань надасть можливість керівникам вирішувати проблему ефективного функціонування та розвитку підприємства в інформаційному середовищі. І саме менеджмент знань, як напрям управлінської науки, що вивчає сукупність взаємодіючих і взаємозалежних процесів, завдяки яким створюються, зберігаються, розподіляються і застосовуються знання, що забезпечують досягнення поставлених цілей [15]. Головним чинником успіху діяльності підприємства, як вважає відомий економіст П. Друкер [14], є продуктивність працівників розумової праці. Саме працівник розумової праці в інформаційному світі є основною цінністю та надбанням підприємства, що може забезпечити перехід його на новий якісний рівень розвитку та відповідати сучасним вимогам.

Висновки. Проведений аналіз щодо РКУ та місця фактору подальшого розвитку підприємства потребують більш поглибленого і детального аналізу підвищення продуктивності праці на основі виявлених резервів, що і стане наступним етапом дослідження.

Список використаних джерел:

1. Деминг. Э. Выход из кризиса. Новая парадигма управления людьми, системами и процессами. - М.: Альпина Бизнес Букс, – 2007. – 418 с.
2. Близнюк Т. П. Вплив циклічності розвитку економіки на інноваційну діяльність підприємства: Монографія. – Х.: ФОП Александрова К. М., 2008. – 352с.
3. Карась П. М., Гришина Л. О., Буга Н. Ю. Проблемы управления продуктивностью праці в промышленности // Экономические инновации. – 2010. – № 41 – С. 127 – 130.
4. Менеджмент у структурах видавничо – поліграфічного комплексу: навчальний посібник /Т. І. Лепейко, Т. П. Близнюк, А. В. Котлик та ін. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2011. – 352с.
5. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 348 с
6. Соболев С. Менеджмент: навч. – метод. Посібник для самостійного вивчення дисципліни / С. Соболев, В. Багацький. – К.: КНЕУ, 2002. – 250с.
7. Тейлор Фредерик Уинслоу. Принципы научного Менеджмента. Москва. – 1991. – 132 с.
8. Файоль А. Общее и промышленное управление / пер. с франц. – М.: «Контроллинг», 1992. – 112 с.
9. Форд Г. Моя жизнь, мои достижения. Сегодня и завтра / Г. Форд. – М.: АСТ, 2005. – 447 с.
10. Хміль Ф. І. Основи менеджменту: підручник / Ф. І. Хміль. – К.: Академвидав, 2005. – 608с.
11. Эмерсон Г. Двенадцать принципов производительности. Москва. – Экономика. – 1992. – 224 с.
12. Juran J. Architect of Quality. The Autobiography of Dr. Joseph M. Juran. N.Y., 2004. (Архитектор качества)
13. <http://www.paragononstate.com/organzaczya--planuvannya-virobnicztva/145-princzipi-menedzhmentu-.html>
13. <http://mev-hnu.at.ua>
14. <http://nozdreva.blogspot.com/2011/06/i.html>
15. <http://scip.org.ua/en/node/94>

Ключові слова: продуктивність праці, концепція управління підприємством, менеджмент знань.

Ключевые слова: производительность труда, концепция управления предприятием, менеджмент знаний.

Key words: productivity, enterprise management concept, knowledge management